

Siim Vahtrus: Eestis võib rohkem „kära teha “ kui mujal

13.12.2016 Virumaa Teataja

Keskkonnaõiguse Keskuse juht Siim Vahtrus on tähele pannud, et Eesti inimene ei lepi liigse müraga, ei võta seda paratamatusena, vaid otsib lahendust. Uuest aastast on müra ja õhusaaste osas kohalikul omavalitsusel veelgi suurem roll.

Mida toob meist igapäevase jaoks kaasa see, et 1. jaanuarist 2017 jõustub uus atmosfääriõhu kaitse seadus?

Kui seni tegelesid teemaga eelkõige riigiasutused, terviseamet ja riigi keskkonnaamet, siis uue seaduse kohaselt antakse nii välisõhu saastatuse kui ka müra küsimustes suurem roll kohalikele omavalitsustele.

Mida kohalik omavalitsus selles vallas teha saab?

Nii müra kui ka välisõhu saastatuse korral on kohaliku omavalitsuse rolliks koostada tegevuskava olukorra parandamiseks. Muudatuse mõte on selles, et kui seni ei olnud müra vallas üldse selliseid tegevuskavasid, käis objektipõhine kontroll, siis nüüd tuleks vaadata territooriumit laiemalt.

Kas see tähendab teatud normide kehtestamist?

Müra valdkonnas kehtivad normtasemed – kehtivad praegu ja ka tulevikus – erinevatel aladel erineva rangusega. Tegevuskava koostamise kohustus tekib, kui teatud piirkonnas ületatakse normi. Omavalitsus peab välja selgitama, kes müra tekitab ning koos müra tekitaja ja kohalike elanikega välja nuputama, mida teha olukorra parandamiseks.

See eeldab ju spetsiifilist tehnikat, et üldse määrata kui tugev müra on.

Mürakaebustega on esimene pöördumispunkt terviseamet, tavaliselt tuleb kohale füüsika kesklabor, kes mõõdab müra taseme, määrab potentsiaalse allika, milleks võib olla näiteks kaevandus või liiklus maanteel.

Eestis on sisuliselt kolm suurt probleemi seoses müraga: maantee ja raudtee, tööstus ja erinevate hoonete tehnoseadmed. Tööstuse ja tehnoseadmetega on võimalik midagi ette võtta. Tehnoseadmete puhul näiteks ventilaatorid korda teha, müra summutada. Kõige keerukam on maantee ja raudteega. Ainus, mis aitab, on müratõkkeseina ehitamine, mis on väga kallis.

Kui probleem on ettevõttes, mis tekitab müra, siis milliseid meetmeid on muutuste esile kutsumiseks?

Kui on pikaajaline müraprobleem ja ettevõtte omalt poolt ei ole valmis midagi muutma, siis kohalikul omavalitsusel on võimalik sundida ettevõtet läbi kasutuslubade, mida on halvimal juhul võimalik ka kehtetuks tunnistada, kui ettevõtte ei ole valmis midagi normi ületava müraga tegema. Veel laiemad võimalused on terviseametil, kes saab teha ettekirjutusi ja määrata tähtaja, mis ajaks tuleb asjad korda teha. Kui ettekirjutust ei täideta, rakendatakse sunniraha.

Kui seni on kõne all olev valdkond olnud terviseameti ja keskkonnaameti reguleerida, siis uuest aastast läheb suur osa kohustusest kohalikele omavalitsustele. Kas omavalitsustele ei panda riigi poolt liiga palju ülesandeid? Kas piisab kohapealses ressursist ja kompetentsist?

Ma arvan, et mingites asjades tuleb omavalitsusel abi otsida näiteks akustikaekspertidelt. Kui on vaja hakata müraallikaid kaardistama ja tegevuskavasid koostama, siis põhimõtteliselt on võimalik selleks rahasid ka KIKist taotleda.

Kui tõsine on üldse müra-teema Eestis? On see aastatega teravnenum, või vastupidi, tehnoloogia arenedes vähenenum?

On mingid müraliigid, mis pole muutunud, näiteks kaevandused ja maanteemüra seoses liiklustiheduse kasvuga pigem suureneb kui väheneb. Üldise tööstusmüra ja tehnoeadmete müra osas on asi aga paremaks läinud. Kindlasti on inimeste teadlikkus suurenenud - seda ei võeta paratamatusena, vaid probleemina, mis vajab lahendamist.

Kas saab müra osas välja tuua probleemsemaid piirkondi Eestis?

Mida tihedamalt inimesed koos on, seda enam müra. Suured kaevanduspiirkonnad, suure liiklusega teed ja tehased jäävad enamasti Põhja-Eestisse: Ida- ja Lääne-Virumaa ning Harjumaa.

Millises suunas on müra normid aja jooksul muutunud?

Uue seadusega kaasas käiv täpsemate normide määrus ei ole paraku veel vastu võetud, kuigi see peaks kuu aja pärast jõustuma. Eelnõus ei ole midagi revolutsiooniliselt paremaks läinud. Üldiselt on Eesti normtasemed staatilised. Võrdlesime paari riigiga, näiteks Taani, Šveitsi, Saksamaaga, meie normtasemeid. Neid on raske võrrelda, aga üldiselt selgus, et Eestis on võrreldes Euroopaga need tasemed suhteliselt leebed. Nt elamualadel ja parkides kehtivad piirnõrmid on enam-vähem sarnased, mis aga tööstusaladel ja linnakeskustes kipuvad olema leebed. Eestis võib rohkem "kära teha" kui mujal Euroopas. Mõnedes kategooriates ei vasta meil seni kehtivad normtasemed isegi sellele, mida maailma terviseorganisatsioon peab tervise seisukohalt aktsepteeritavateks.

Eestis ollakse müra suhtes siis liiga leebed?

Jah, leebemate kategooriatega aladel kehtivad päevasel ajal sedavõrd leebed tasemed, et kui inimene peaks selles keskkonnas viibima tõepoolest 10-12 tundi, siis võib see inimese tervisele hakata.

Kelle võimuses on norme reguleerida?

See on riigi otsustada, praktikas otsustatakse see suuresti ministeeriumite vahel. On vastandlikud huvid, sotsiaal- ja keskkonnaministeerium tahavad inimest kaitsta, nad soovivad, et normid oleks pigem ranged. Teiselt poolt majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on aga seda meelt, et mida vähem ettevõtlust piirata, muuta normid leebemaks ka seoses maantetranspordiga, seda atraktiivsem on keskkond ettevõtja jaoks ja seda vähem tuleb maanteeametil müratõkkeid ehitada.

Kas tooksite mõne näite oskuslikust linnaplaneerimisest või mõnest ehituslikust võttest, mis müra vähendaks, meid selle eest kaitseks?

Kui räägime uutest objektidest, siis alati on küsimus selles, kuhu me paigutame müraallika. Alati saab hooneid kasutada edukalt müratõketena. Üks levinud võtte, mida ka Eestis üha rohkem kasutatakse, on see kui soovitakse ehitada elumaja elava liiklusega tänava äärde. Müra seisukohast oleks mõistlik hoone ehitada võimalikult tänava äärde, sest siis tekib hoone taha natuke vaiksem ala, kuhu saab teha näiteks laste mänguväljaku – mitte vastupidi. Kui maja on elava liiklusega tänava ääres, siis ei pääse kindlasti maja fassaadi mürakindlaks tegemisest, aga krundile on võimalik tekitada vaiksem puhkeala.

Tööstusobjektide puhul samamoodi: kui ühel pool tööstushoonet on elamud ja teisel pool tühermaa, siis tasuks planeerida nõnda, et tootmishoone on mürabarjääriks. Näiteks paigutada müra tekitav katlamaja hoonetest eemale. Muidugi on võimalik rakendada ka erinevaid mürasummuteid, nt ventilaatorite puhul.

Milliseid uuendusi toob uus seadus välisõhuga seonduvasse?

Kui räägime välisõhu keemilisest koostisest, siis samamoodi, kui norme rikutakse, tuleks omavalitsusel koostada tegevuskava olukorra lahendamiseks. Kui ületatakse tolmule ja tahketele osakestele ette nähtud piirväärtusi, siis on tõenäoliselt mitu süüdlast: katlamaja, teed. Tegevuskava peaks leidma lahenduse erinevate probleemide allikate mõju vähendamiseks.

Vahepeal hurjutati halva välisõhu pärast inimesi, kes kütavad ahjusid. Kas vastab tõele?

Ega ahikütet keegi hommapäev ära ei keela. Küll on Tallinnas ja Tartus olnud probleeme ahikütte poolt tekitatud õhusaastega. Talvisel ajal, kui on külm, on kõrgrõhkkond ja tuleb palju kütta, vahel see sama kõrgrõhkkond hoiab õhku paigal ega lase sel hajuda. Aga siin on küsimus selles kuidas ja millega me ahju kütame: kas lõõrid on puhtad ning puud on kuivad ja ega me puudele lisaks kilekotte ahju ei pane.

Kui heas või halvas seisus on täna Eesti õhk võrreldes nt paarikümne aasta taguse ajaga?
Võrreldes muu Euroopaga elame suhteliselt hõredalt ja tuulisel maanurgal, ehk tuul puhub saaste kiiresti minema. Ida-Virumaal on seoses põlevkivitööstusega meil veel probleeme, kuid nõukogude ajaga võrreldes on olukord selgelt parem.

Aga kas tuul toob hoopis meile mujalt mingit saastet, ida poolt näiteks?

Õnneks mitte väga palju. Põhilised tuuled tulevad meile edelast, Põhja-Saksamaalt, Belgiast, Hollandist. Aga vahemaad on siiski nii suured, et lämmastik ja väävel saavad pigem Läänemerre maha. Anekdootlik näide on selline, et Eesti põllumehed räägivad, kuidas nad aeg-ajalt põllult mõne Kesk-Euroopas õhku lastud õhupalli tühjaks saanuna leiavad.

Uus seadus annab kodanikele suurema hääleõiguse kaasarääkimiseks. Kui usinad või loiud on eestlased seni olnud?

Arvan, et üsna aktiivselt hakatakse kaasa rääkima, kui tuleb juttu müra. Üldiselt võiksid eestlased olla aktiivsemad. Üks murekohti on aga see, et kaasarääkimisvõimalused on väga varajases etapis, kus inimesed veel ei mõista, kuidas üks või teine plaanitav tegevus nende elu mõjutab. Kõik tundub väga kaugel. Tihtilugu inimesed mobiliseeruvad siis, kui piltlikult öeldes kopp maha pannakse, aga siis on hilja. Ennustan, et kus juba on mingi probleem avaldunud, nt müra osas, seal ollakse ka selle lahendamise osas valmis rohkem kaasa rääkima.

Kas pole ohtu, et kodanike protestihääl võib saada takistuseks ettevõtlusele või on seaduses hoovad, mis aitavad mõistlikku kompromissi leida? Või on siis kodanike hääl omavalitsusele vaid soovituslik?

Riigi roll on tasakaalustada erinevaid huve. See on hea, et inimesed kaasa räägivad, see näitab, et on erinevaid huve. Muidu võib juhtuda, et keegi tahab midagi arendada, ehitada tehast või kortermaja, siis ongi ainult arendaja huvid. Kui kohalikud inimesed kaasa räägivad, siis saab seda aluseks võtta. Samas peab otsusetegija, antud juhul kohalik omavalitus, aru saama, millised argumendid on õigustatud ja otsustama, mis on oluline – kodanike heaolu või majandusareng. Vanasõna ütleb, et vaidluses selgub tõde ja see kehtib ka arendustegevuses. Mida rohkem erinevaid vaatepunkte, seda kvaliteetsem otsus.